

TEVFİK FİKRET'İN ŞİİRLERİNDE ÜTOPIK İZLEKLER*

UTOPIA PATH IN POETRY OF TEVFİK FİKRET

Dr. Öğr. Üyesi Sevgül TÜRK MENOĞLU

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü, Van / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-1704-8014

ÖZET

Ütopya, gerçek hayatın akışında yolunda gitmeyen birtakım durumlara bir alternatiftir. Ütopya, eşitsizlik, adaletsizlik kavramlarına bir tepki olarak ortaya çıkar. Kaçış, ütopyanın en önemli belirleyici özelliğidir. Sığılacak bir yer olarak görülen ütopya birçok şair ve yazarın da eserlerine konu olmuştur. Tevfik Fikret, Servet-i Fünûn döneminin en önemli şairlerindedir. Fikret'in şiirlerinde devrin baskıcı ortamından dolayı karamsar bir tablo hâkimdir. Bu karamsarlık onun mizacına da yansımıştır. Servet-i Fünun ekolünün de belirleyici özelliği karamsarlık ve santimentalizmdir. Bütün bu sebeplere bağlı olarak Tevfik Fikret'in şiirlerinde karamsarlıktan kaçış ve bir sığınma ihtiyacı göze çarpar. Devrinde hak ettiği değeri görmeyip köşesine çekilen bir şair olan Tevfik Fikret, bu zorunlu uzletin sıkıntısını şiirlerine yansıtır. Karamsar atmosferden kurtulup hayali ve aydınlık bir dünyaya kaçır. Bu kaçış düşüncesi Tevfik Fikret'in şiirlerinin en önemli belirleyici temalarındandır. Rûbab-ı Şikeste eserinde bu temanın ağırlık kazandığı pek çok şiire rastlanır. Ütopik bir beldeye sığınma ihtiyacı şairi, devrin karamsar atmosferinden uzaklaştırır.

Anahtar Kelimeler: Tevfik Fikret, Servet-i Fünûn şiiri, ütopya, kaçış, santimentalizm.

ABSTRACT

Utopia is an alternative to a number of situations in the flow of real life. Utopia emerges as a reaction to inequality and injustice. Escape is the most important characteristic of utopia. The utopia, which is seen as a place to be sheltered, has been the subject of works of many poets and writers. Tevfik Fikret is one of the most important poets of the Servet-i Fünûn period. Fikret's poems dominate the mood of the oppressive environment of the period. This pessimism is also reflected in his nature. The characteristic feature of Servet-i Fünun school is also pessimism and sentimentalism. Due to all these reasons, escape from the pessimism and the need for an asylum stand out at Tevfik Fikret's poems. Tevfik Fikret, a poet who cannot see the value he deserves in his time, reflects the problem of this obligatory reclusion in his poems. He escapes from the moody atmosphere and flees into a world of imagination and light. The idea of escape is one of the most important determining themes of Tevfik Fikret's poems. In Rûbab-ı Şikeste, there are many poems in which this theme gains importance. The need for asylum in a utopian town takes the poet away from the moody atmosphere of the time.

Keywords: Tevfik Fikret, Servet-i Fünûn poem, utopia, escape, sentimentalism.

1. BİR KAÇIŞ ALANI: ÜTOPIYA

Ütopya kelimesi Yunancada “*yer/mekân anlamına gelen “topos”un başına olumsuzluk takısı eklenerek icat edilmiştir*” (Usta 2005:7). Buna göre “u-topos; olmayan yer, yok-ülke” (Usta 2005:7) anlamına gelir. Ütopya adını ilk olarak Sir Thomas More kullanmıştır. More'un Ütopya adlı eseriyle bu kelime daha sonra bu türün genel ismi olarak benimsenip kabul görmüştür. More'un eserinde, ütopyanın başkenti Amaurote, “hayal kent”; başkentten geçen ırmak Anydra “susuz”; kent başkanı Ademus “halksız”dır. Bu ifadeler “*ütopya adasının gerçek dışı özelliğini vurgular.*” (Bezel, 1984:51) Krishan Kumar da More'un tanımına koşut bir biçimde “*Ütopya hem hiçbir yerdir (outopia) hem de iyi bir yerdir (eutopia)*” (Kumar 2005:9) ifadelerini kullanır. Ütopyalar Sözlüğünde de More'un

* Bu Çalışma 25-27 Ekim 2018 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen 5. Asoscongress Uluslararası Filoloji Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

“Yunancanın yoksunlayıcı “u” öneki ile yer anlamına gelen “topos” sözcüğünden kalkarak yeni bir sözcük, Ütopya sözcüğünü oluştur[duğu]” (Sarcey vd. 2003:256) ve ütopyanın, “yer-olmayan, hiçbir yerdeki”(Sarcey vd. 2003:256) anlamlarına gelen bir sözcük türettiği belirtilir.

Ütopyalar, gerçek hayatta yolunda gitmeyen, bozuk bir düzlemde ilerleyen, eşitsizlik, haksızlık gibi kavramların öne çıktığı düzene bir alternatiftir. Kaçış, ütopyanın en önemli belirleyicidir. Ütopya sınımlanacak bir limandır, çünkü orada gerçek hayatın ters giden akışına alternatif ve bireyi eşitsizlikten, haksızlıktan, baskıdan, huzursuzluktan kurtaran bir düzen vardır. Bu düzen, bireye hayatın mücadele olarak sunulmadığı, hayatta kalabilmek için sıkıntılara göğüs gerilmeyen bir dünya vaad eder. Bu sebeple muhtelif dönemlerde ütopya ile ilgili eserler yazılmış ve her eserde ütopya idealize edilmiş şekliyle ortaya çıkmıştır.

Bütün bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere ütopya, var olduğu ümit edilen kutsanmış ve en önemlisi yaşanılan dünyaya alternatif bir yer olarak değerlendirilir. Ütopyanın temelinde “bazı şeylerin değiştirileceği, diğer şeylerinse kontrol altında, değişmeden kalacağı varsayılır.” (Akaş,2012:24). Ütopya, ideal olanı arar. “*Düşte ve düşüncede kurulmuş eşitlikçi, doğru, mutlu ve güzel bir toplum düzeni[nin]*” (Bezel, 1984:7) peşindedir.

Ana hatlarıyla bu biçimde değerlendirilebilecek ütopyalar, kaçış mekânlarıdır. Bulunulan zaman ve ortamdan kaçıp gerçekliğin baskısından kurtulmanın idealize edilmiş alanları olarak da değerlendirilebilecek olan ütopyaların yansımaları, edebiyatta da görülür. Edebi eserlerde kendine yer bulan ütopya düşüncesi onu işleyen hemen her sanatçının muhayyilesinde bir kaçış temi etrafında şekillenir.

2. KÜSKÜN BİR MÜNZEVİ: TEVFİK FİKRET

Türk edebiyatında kaçış teminin sıkça işlendiği dönemlerden biri Servet-i Fünûn’dur. Bilindiği üzere devrin edebiyatçılarının büyük bir kısmı bu kaçış temi etrafında eser vermişlerdir. Bu isimlerden biri de Tevfik Fikret’tir.

Fikret’in hayatına bakıldığında birçok olumsuzluğun arka arkaya şairi derinden sarstığı görülür. 1900 yılında İngiltere’nin Güney Afrika’da Boerler’i mağlûp etmesi üzerine bu galibiyeti tebrik etmek, bu vesileyle ülkede hüküm süren istibdat idaresine karşı İngiltere’nin baskı uygulamasını sağlamak amacıyla hazırlanıp İngiliz sefâretine verilen bildiriye Tevfik Fikret’in imzasının da bulunması dolayısıyla Fikret, bir süre Mâbeyin Dairesi’nde sorgulanır. Tedirginliğini büsbütün arttıran bu olayların arkasından bir süre toplumdaki uzaklaşır ve sadece şiirle uğraşır. Aynı yıl, ilk şiirleri dışında büyük ölçüde Servet-i Fünûn döneminde yazdığı şiirlerden meydana gelen Rübâb-ı Şikeste’yi yayımlar.

Tevfik Fikret 1905 yılında kısa aralıklarla babasını ve kız kardeşini kaybeder. Görünürde bir sebep yokken babasının Anadolu’ya sürgün edilmesi ve orada ölmesi, Müftüoğlu Ahmed Hikmet’in kardeşi Refik Bey’le evli olan kız kardeşinin acıklı ölümü Tevfik Fikret’in ıstıraplarının daha da artmasına yol açar. Aynı yıl Aksaray’daki konaklarını satıp Rumelihisarı’nda Robert Kolej yakınlarında planlarını kendisinin çizdiği ve Aşiyân adını verdiği evi inşa ettirerek burada bir nevi inzivaya çekilir. (Uçman, 2012 :10)

Şair, hayatının en verimli dönemlerinde, önemli bir aydın olarak İstibdat İstanbul’unda yaşamının ağırlığını bütün benliğinde hissetmiş ve buna daha fazla katlanamayarak Bebek sırtlarındaki Aşiyân’ına çekilmiştir. Özellikle Servet-i Fünûn’dan ayrıldıktan sonra bütün arkadaşlarıyla bağını koparan Fikret yalnızca Robert Kolej’deki dersleriyle ilgilenir. Şiir yayımlama olanağı zaten kalmamıştır. Çünkü “*eski yeni, her türlü manzum yazının basılması yasaklanmıştı[r]*” (Fuat 1995:36). *Tanpınar, baskıcı bir ortamda “Siyasetin, hür sanatın, serbest düşünce maceralarının, her neviden iktisadi teşebbüsün, velhasıl geniş hayata açılan bütün kapıların kendisine teker teker ve gürültüsüzce kapanmış olduğunu görmenin”* (1998:264) verdiği küskünlüğün Fikret’in kalemine yansıdığını belirtir.

Fikret’in yalnızlığı yıllar geçtikçe artarak derinleşir. Küskünlüğü arttıkça bu yalnızlığa daha çok gömülür. Çevresindeki insanların onun bu küskünlüğünün aksine bir ikbal hırsıyla hayata dört elle sarılmalarının da onu derinden üzdüğü ve yalnızlığını arttırdığı muhtemeldir. Hikmet Feridun Es, Fikret’in bu derinleşen yalnızlığına dikkat çeker:

“*Seneler geçtikçe Fikret büsbütün acı bir insan oluyordu. Gittikçe cemiyetten uzaklaşıyordu. Arkadaşları baş döndürücü bir sür’atle, ellerinde ihtirastan kamçılar, altlarında şahlanmış ihtirastan*

küheylânlarla alabildiğine ilerliyorlardı. Ve Fikret’le aralarındaki zaviyenin genişliği müthiş bir süratle açılıyordu. Onlar bir tarafa gidiyorlar ve Fikret bir tarafa.”(2013:110)

Fikret, “Hak bellediğin bir yola yalnız gideceksin” dizesinde de vurguladığı gibi inandığı değerleri savunurken terkedildiği yalnızlığına rağmen kendi doğrularının istikametinden ayrılmaz. Ancak inzivaya çekilip “*çok çabuk kırılan, alıngan, son derece titiz*” (Fuat, 1995:35) mizacının da sevgiyle insanlardan iyice uzaklaşır. Çevresinde hep nezaketiyle tanınmasına rağmen, yakın çevresinden saraya yakın olan ve bir memuriyet alan insanlara karşı oldukça acımasız davranır. Bir gün sarayda iş sahibi bir yakın kendisini ziyarete gelir. Evden ayrılırken Fikret ısrarla misafirin paltosunu tutar ve misafirin itirazı ve mahcubiyeti üzerine:

“Paşa Hazretleri, bizim şu hareketimiz sizin her gün sarayda yalancıkıtan bağırdığınız Padişahım çok yaşa! cümlesine benzemez. Bu, riyadan uzak, samimi bir hürmettir.” (Es, 2009:97) der. Tefvik Fikret’in bu “*son derece nazik, müthiş kırıcı*” (Es 2009:97) tutumu hem doğru bildiği yoldan sapmayan bir insanın tepkisi hem de onun kadar cesur olmadıklarını düşündüğü insanlara karşı duyduğu öfkesidir. Zira Fikret’in o devirde yakın çevresi tarafından en çok bilinen özelliği, “*kuvvete karşı minnetsiz ve haksızlığa isyankâr*” (Uraz 1945:7) oluşudur. Çünkü Fikret, özellikle bütün memuriyetlerini bıraktıktan sonra memleketin durumuna dışarıdan bakan bir göz olarak artık istibdadın şahsi ihtirasların bir kalkanı gibi kullanıldığını fark eder. Ve bu şahsi ihtiraslar adına bin bir facia işlendiğini düşünür. (Akyüz 1947:116)

Tefvik Fikret, Âşiyân’a bir kaçış psikozuyla sığınır. Âşiyân, şairin hem şehirden nefret etmesinin hem de ona egemen olmak isteğinin bir işareti olarak okunabilir.(Narlı 2007:55). Beklentileri ile hayatın gerçekleri arasındaki çatışma onu münzevi olmaya sevk eder. Fikret aslında inzivaya çekilmeden önce kaçış duygusunun gereğini yerine getirmeyi, İstanbul’dan uzaklaşmayı da düşünmüştür. Arkadaşlarıyla birlikte istibdat döneminin ağır ve bunaltıcı havasından kurtulmak için Yeni Zelanda’ya gitmenin hayallerini kurmuş, planlar yapmış fakat bunda başarılı olamamışlardır. Hatta bu arzularını gerçekleştiremeyen Fikret ve arkadaşları Ahmet Reşit’in Manisa Sarıçam’daki çiftliğine gitmeye karar vermişlerdir. (Kaplan 1986:112)

3. TEVFIK FİKRET’İN ŞİİRLERİNDE ÜTOPIK İZLEKLER

Tefvik Fikret’in Rübâ-ı Şikeste² kitabında yer alan şiirlerinin pek çoğunda kaçış arzusunu görmek mümkündür. Tefvik Fikret, ruhundaki kaçış arzusunu Süha ve Pervin, Ömr-i Muhayyel, Ne İsterim, Bir Ân-ı Huzur, Yeşil Yurt gibi manzumelerde dile getirir. Şairin küskünlüğü onu, bulunduğu zaman ve mekândan uzaklaşıp hayalindeki beldelere gitme arzusuna sevk eder. Bu temaya yer verdiği şiirlerinde bütün dünyevi hırslardan arınmış, sadeliği vadeden bir hayat vurgusu öne çıkar. Bu durum hem kendisi hak bildiği yolda ilerlerlerken yakınlarının ve arkadaşlarının ikbal uğruna hırsla mücadele vermelerine bir tepki, hem de Fikret’in küskünlüğünün bir tezahürü olarak değerlendirilebilir.

Mehmet Kaplan’ın ifadesiyle “*Fikret’te hayal şiirleri, çok defa, içinde mesut olacağı bir mekân, bir tabiat manzarası şeklinde görülür.*” (1986:18) . Tabiata ait unsurlarla süslenmiş şiirlerin en belirgin özelliği içinde sükûnu, huzuru ve beklentisiz bir hayatı barındırmasıdır. Servet-i Fünûn’un da ana karakteristiği olan tabiat duygusu Fikret’in kaçış teması bağlamında yazdığı şiirlerde sık sık tekrarlanır. Tabiat, siyah gerçeklerden kaçıp mâi hakikatlere sığınan Servet-i Fünûn nesli için mekânı güzelleştiren bir unsurdur.

Şairin Süha ve Pervin şiirindeki kaçış arzusu manzumenin kahramanlarına seçilen isimlerle desteklenmektedir. Sühâ, “*Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız*” (Devellioğlu 1998:968) anlamındadır. Pervin de “*Ülker yıldızı, Süreyya*” (Devellioğlu 1998:968) olarak geçer ve en önemli özelliği parlaklığı, gösterişli olmasıdır. Yıldızlar, uzaklığı çağırırlar. Bu isimlendirmeler, Fikret’in kaçış ve uzaklaşma arzusunu yansıtır. Süha ve Pervin şiir boyunca kırılmalı ve hassasiyetleriyle başka bir dünyaya aitmiş gibi algılanırlar.

Şiirde Süha ve Pervin başlığının altında “Hayal ve Hakikat” ifadesi dikkat çeker. Bu ifade şiirin başında önceliğin bu iki kavrama verileceğini vurgulaması bakımından önemlidir. Manzumenin başında tasvir edilen orman, kaçış ve sığınılacak yer vurgusunu destekler niteliktedir:

² Tefvik Fikret, Rübâ-ı Şikeste, Tanin Matbaası, İstanbul, 1910. (Metin içindeki alıntılar kitabın bu baskısına aittir.)

“Bulutlu bir semâ-yı Nisan altında, sâkin ve muattar bir çam ormanı... Geniş, uzun bir yol ki döne döne; gûya araya araya mâi, durgun bir denizin leb-i reyyân-ı bî-pâyânını buluyor. Korununun biraz kuytu, biraz karanlık her noktası ya bir fikr-i mütecessise melce’-i tefekkür, ya iki rûh-ı mütehassire mev’id-i telâki... Herkes, her taraf, her şey sâkit... Kadın erkek bazan bir iki, birkaç vücud ağır ağır yoldan geçerek ağaçlıkta kayboluyor...” (s.5).

Şair, bu uzun girizgâhla bir taraftan sükûnetiyle diğer taraftan da mahremiyetiyle ütöpik izler barındıran bir ortam oluşturur. Bu ortam ütopyanın ana mekânlarından biri olan “ada” ile benzerlik gösterir. Akşit Göktürk ütopyada adayı “dışa kapalılık, kendiyile sınırlanmışlık, duran-zaman gibi özelliklerden dolayı dış dünya ile gösterdiği karşıtlık” (Göktürk 2012:18) ile tanımlar. Böyle bir ortam, şairin amacına uygundur. Çam ormanı sakin ve tabiatın renkleriyle bezelidir. Durgun ve mavi bir denize nâzır olan orman, ruhu dinlendirmek için ideal bir yerdir. Şairin tasvir ettiği manzara deniz kenarında, durgun ve sükûnet içindedir.

Ömr-i Muhayyel şiirinde de Süha ve Pervin şiirinde anlatılan sakin çam ormanına çok benzeyen bir tabiat manzarası vardır. Söz konusu yerde şair, huzur içinde hayali bir ömür geçirmek arzusundadır. :

“Bir ömr-i hayali... Hani gülbünler içinde

Bir kuşçağzın ömr-i bahârisi kadar hoş;

Bir ömr-i hayâli... Hani göllerde, yeşil, boş

Göllerde, o sâfiyyet-i vecd-âver içinde

Bir dalgacığın ömrü kadar zâil ü hâli

Bir ömr-i hayâli!” (Fikret, s.142)

Yeşil Yurt manzumesinde de bahar mevsimi bütün tabiata bir saadet saçar. Şair burada, hasta ruhunun, doğanın bozulmamış dinginliğinde şifa bulacağına inanır. (Korkmaz 2013:141) Yeşil Yurt manzumesi, yukarıda da değinildiği gibi o dönem İngiltere’nin Yeni Zelanda’da bir sömürge kolonisi kurmak için gazetelere verdiği ilanlarda oraya gidecek göçmenler için güzel ve verimli araziler verileceği haberinden mülhem olarak yazılmıştır. Bu haber Tefik Fikret ve birkaç arkadaşını heyecanlandırmış ve zaten bir kaçış arzusu içinde olan Fikret daha sonra maddi sebeplerle gerçekleştiremedikleri bu hayallerinin ardından Yeşil Yurt manzumesini yazmıştır:

“Uzak yakın bütün âfâka neşreder safvet

Tabiatın o samimi tevekkül-i sâfi” (s.196)

Tefik Fikret’in ütöpik vurgularla öne çıkan şiirlerinde nesnelere ve tabiat küçük ve sadedir. Süha ve Pervin şiirinde de bu durum görülür. Şair, durgun bir çam ormanı altında kıvrılarak denizin kıyısına kadar ilerleyen bir yol tasvir eder ve Süha ile Pervin bu sakin ve huzurlu yerde bir aradadır. Tasvirdeki en dikkat çekici nokta dış görüntülerin bir indirgeme tekniğiyle anlatılmasıdır. Süha, sert bir kasırganın Pervin ile kendisini uzakta görünen beyaz zirveye ulaştırmasını ister. Bu zirve küçüktür ve “küçük zirve-i sefid” (s.5) olarak tanımlanır. Varılmak istenen yer “tepecik” (s.5)’tir. Gökyüzünde “küçük bir bulutun âheste cevelânı” (s.5) takip edilir. Süha bulutu “nazlı tıfl-ı semâvi” (s.6) olarak tasvir eder. Şiir boyunca bu “minimal” vurgu hep vardır. Bu vurguyu destekleyici tarzda Pervin de şiir boyunca pek çok yerde Süha’yı çocuk olarak gördüğünü vurgulayarak ona çocuk diye hitap eder:

“Pervin,

(Sühâ’nın titreyen ellerini ca’li bir şefkatle sıkar:

-Çocuk” (s.7)

“Pervin:

-Çocuksunuz gerçek!” (s.8)

“Pervin:

(...)

-Yok, hissiz;

Biraz harareti olsa bahar-ı aşkımızın.

Bizim muhabbetimiz bir çocuk ki hep dalgın;

Değil mi” (s.9)

Aynı durum *Ömr-i Muhayyel* şiiri için de geçerlidir. Bu manzumede de sakinlik içinde bir yer hayal eden şairin hayal ettiği yere ait her şeyin küçük olarak tasarlanması dikkat çekicidir. Bu dizelerde “kuşçağız, göl, dalgacık” kelimeleri küçültülmüş unsurlar olarak öne çıkarlar. Bu ifadeler, şairin küçük şeylerle mutlu olma arzusunun bir tezahürüdür.

“Bir ömr-i muhayyel hani gülbünler içinde

Bir kuşçağızın ömr-i baharisi kadar hoş

Bir ömr-i muhayyel... hani göllerde yeşil, boş

Göllerde, o sâfiyyet-i vec-âver içinde

Bir dalgacığın ömrü kadar zâil ü muğfel

Bir ömr-i muhayyel” (s.141)

Ne İsterim manzumesinde mavi bir gölün kenarında sakin bir yaşantı öne çıkar. Şiirde “*lâne, hayat-ı mürgane*” gibi ifadelerle küçük bir yuvada, bir kuşun hayatı gibi mesut ve gamsız bir hayat hayal edilir:

“Bunların ortasında bir lâne,

Bî-hazer bir hayat-ı mürgane.

Mücerred bütün âlâyıktan;

Mütebâid bütün hakayıktan;

Öyle bir gaye bî-seher, bî-hab,

Daima aynı iltizâz-ı şebâb” (s.192)

Bir Ân-ı Huzur’da hayal edilen ev yine küçüklüğü ile dikkat çeker. Bir kulübe olarak tasavvur edilen evin bacasından ince bir duman süzülür. Bu kulübe bir köydedir ve hayatın karanlığı bacadaki duman ile birlikte yok olup gider:

“Seyreliyorum çeşm-i hayâlimle uzaktan

Bir külbe-i mes’ud;

Üstündeki fersude, harem-dâde ocaktan

Yükselmede birince duman, mâil ü memdûd.

Sâfi, lekesiz karların altında cevânib

Mahfûf-ı sükûnet;

Bir köy bu sükûnetle hem-ârâmiş-i cennet...

Ben sürmedeyim şimdi hayâlimle bu köyde

Bir köylü hayatı;

Karşımda ocaktan süzülen dûd-ı sefide

Kalbolmada hep leyl-i hayâtın zulemâtı.”(s.194-195)

Nesneleri minimize ederek ele alan bu yaklaşım ile şair, beklentilerinin asgari düzeyde olduğunu ve mutlu olmak için çevresinde çok az varlık görmek istediğini vurgulamış olur. Bu durum, ütopyik mekânda huzur dışında hiçbir unsurun öne çıkarılmak istenmemesi olarak da okunabilir. Şairin ihtiyacı olan tek şey, olabildiğince maddi varlıklardan arınmış küçük ve sevimli bir alanda huzuru hissederek yaşamaktır.

Servet-i Fünûn'un santimentalist anlayışını yansıtan bu ruh hali şairi, sade bir mekân tasavvuruna yöneltir.

Süha ve Pervin'de tasvir edilen çam ormanı "*sâkin ve muattar*"dır. (s.5). Bu güzel kokulu sakin ormanın içerisinde her yer ve her şey sakin ve sessizdir:

"Herkes, her taraf, her şey sâkit..." (s.5)

Ne İsterim manzumesinde de hayal edilen belde ayrıntılı bir biçimde tasvir edilir. Bu tasvirde de yine huzur ve sessizlik barındıran bir mekân tasviri vardır:

"Mâi bir göl, yanında bir meşcer;

Meşcerin sine-i sükûnunda

Müntezir iltimâ-ı sâf-ı kamer;

Sonra birçok menâzır-ı hoş-ter

Hilkatın subh-ı pür-füsûnunda

Hâke revnak veren güzellikler" (s.192)

Yeşil Yurt şiirinde mevsim bahardır ve bahar mevsimine uygun olarak idealize edilmiş, yaşanmaya değer bir mekân söz konusudur. Bir ovaya kurulmuş olan bir köy üzerinden yaşamak istediği yeri anlatan şair, köyü yeşil bir saadete benzetir. Bilindiği üzere Servet-i Fünûn anlayışında mavi rengin özel bir yeri vardır. Bu şiirde ise yaşanılacak bir idealizme sahip olması bakımından yeşil renk vurgusu dikkat çeker:

"Bahâra benzetilir bir yeşil saadettir.

Gülümseyen ovanın vech-i pür-gubârında;

Köyün, uyur gibi, müstağrak-ı sükûnettir

Bütün hayâtı ufak bir çayın kenârında.

Uzak yakın bütün âfâka neşreder safvet

Tabiatın o samimi tevekkül-i sâfi;

Şu yanda bir meşe –dalgın, vakur, pür-şefkat-

Kucaklıyor gibidir kollarıyla etrâfi.

Bu köyde her gece birkaç dakika meks ederim.

Olup hayâlîme peyrev seyâhat eylerken

Dühûr-ı muzlimenin sine-i melâlinde;

Ve bir dakikacık olsun sükût edip kederim

Yavaş yavaş duyarım, bir inilti halinde,

Kaval sadâları târ-ı alil-i şî'rimden. (s.196-197)

Bu şiirde de Fikret'in yukarıda ele alınan diğer şiirlerinde de tasvir edilen coğrafyalarda mevsim bahardır. Ütopyalara bakıldığında mekânların ılıman iklimin hâkim olduğu yerler olarak tasvir edildiği görülür. Fikret'in şiirleri bu yönüyle de ütöpik izler taşırlar.

4. SONUÇ

Servet-i Fünûn edebiyatının tipik özelliklerinden olan hakikatten nefret etme ve hayale sığınma Tevfik Fikret'in şiirlerinde yoğun olarak görülür. Şairin şiirlerde istibdat döneminin huzursuzluğu göze çarpar. Fikret'in diğer Servet-i Fünûn şairlerinden farklı olarak bu kaçıışı yalnızca eserlerinde işlememesi, hayatını da bu kaçış üzerine kurması önemlidir. Şair, kaçış psikozuyla neredeyse izole denilebilecek bir

hayat sürer. Küskünlüğü onu çevresindeki insanlardan uzaklaştırır. Fikret'in şiirlerinde ele aldığı ütopyik unsurlar kaçış temi etrafında eser veren diğer Servet-i Fünûn sanatçılarından çok da farklı değildir. Onun şiirlerinde ütopyik yansıma klişe, sık rastlanan alışılmış Servet-i Fünûn anlayışını yansıtan izleklerden ibarettir. Ancak onun şiirlerindeki kaçış temini anlamlı kılan bir durum vardır: Şiirlerindeki bu vurgunun somut bir biçimde hayatına yansması. Denilebilir ki, Fikret bu kaçış arzusunu şiirlerinde bırakmayıp, Âşîyan'ına çekilerek, fiiliyata geçiren bir şair olarak diğer Servet-i Fünûn şairlerinden ayrı bir yerdedir.

KAYNAKÇA

- AKAŞ, C. (2012), "Beklenmedik Bir Şey Olacak Beklentisi", Notos Ütopya ve Distopya Özel Sayısı, S:36, s.24.
- AKYÜZ, K. (1947), *Tevfik Fikret*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- BEZEL, N. (1984). *Yeryüzü Cennetleri Kurmak*, İstanbul: Say Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, F. (1998), *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (Haz. Aydın Sami Güneyçay), Aydın Kitabevi Yayınları: İstanbul.
- ES, H. F. (2009), *Tanımadığımız Meşhurlar*, (Haz. Selçuk Karakılıç), İstanbul: Ötüken Yayınları.
- FİKRET, T. (1910), *Rûbab-ı Şikeste*, İstanbul: Tanin Matbaası.
- GÖKTÜRK, A. (2012), *Ada*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KAPLAN, M.,(1986), *Tevfik Fikret*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- KORKMAZ, R. (2013), "Servet-i Fünûn Edebiyatı", Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (Ed. Ramzan Korkmaz), Ankara, Grafiker Yayınları.
- KUMAR, K. (2005). *Ütopyacılık*, (Çev. Ali Somel), İstanbul: İmge Kitabevi.
- NARLI, M., (2007). *Şiir ve Mekân*, İstanbul: Hece Yayınları.
- SARCEY, M., Bouchet, T. , Picon A. (2003). *Ütopyalar Sözlüğü*, (Çev. Turhan Ilgaz), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- TANPINAR, A. H. (1998), *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- FUAT, MEMET (1995), *Tevfik Fikret, Yaşamı, Düşünce Dünyası*, Sanatçı Kişiliği ve Seçme Şiirler, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- UÇMAN, Abdullah, (2012), "Tevfik Fikret" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C:41, s.9-13.
- USTA, Sadık, (2005) *Platon'dan Jambulos'a Antikçağ Ütopyaları*, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- URAZ, Murat (1945), *Tevfik Fikret, Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Şiirleri*, İstanbul: Tefeyyüz Kitaphanesi.